

Typology of Folk Tales of Chaharmahal and Bakhtiari Based on Ulrich Marzolph's Model and an Analysis of Cultural Motifs

Azam Sateghadam^{1*}, Hamid Rezaei²

Abstract

A "tale type" is a general pattern and narrative framework of a story that recurs across different cultures with minor variations. A "motif" is considered the smallest meaningful unit of a tale, encompassing an object, character, action, or situation that recurs in various narratives. Through his analysis of the content of Iranian folktales, Ulrich Marzolph has identified and classified the cultural, social, and religious concepts embedded within these narratives. The aim of this study is to classify 100 folktales from Chaharmahal and Bakhtiari based on Marzolph's typology and to identify the recurring and significant motifs in these tales using a descriptive-analytical approach. The results of the study indicate that the folktales of Chaharmahal and Bakhtiari follow specific patterns and formats that align well with Marzolph's model, and various motifs from Marzolph's classification

Date received: 03/07/2025

Date Review: 30/10/2025

Date accepted: 27/11/2025

Date published: 22/06/2026

* Corresponding Author's E-mail:
Sabeghadam@student.pnu.ac.ir

1. Ph.D. Candidate in Persian Language and Literature, Payame Noor University, Tehran, Iran
<http://www.orcid.org/0009-0000-7476-0967>

2. Assistant Professor, Department of Persian Language and Literature, Payame Noor University, Tehran, Iran.
<http://orcid.org/000-0002-8428-9168>

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY- NC) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

are observable in the tales of this region. Furthermore, this research has utilized this framework as a roadmap to explore the hidden layers of the region's culture, examining and analyzing three motifs—magic and sorcery, animals, and nomadism and travel—within the tales of this area.

Keywords: Chaharmahal and Bakhtiari Folktales; typology; Ulrich Marzolph; classification, motif.

Introduction

Research Background

No research has been conducted on the classification of the folktales of Chaharmahal and Bakhtiari based on Marzolph's model. Below, reference is made to works that are somewhat close to the topics under discussion:

Aminizadeh et al. (2017) examine folktales and tale types in the works of two contemporary historians from Kerman, Bastani Parizi and Mahmoud Motadayyen. Mojahedi, in his doctoral dissertation classified and identified correlated and free motifs. Yousefi (2020), in his doctoral dissertation classified Anjavi's tales.

Goals, questions

"The roots of the Lors trace back to the Elamites, the Kassites, and the Achaemenids" (Amanollahi Baharvand, 2000, p. 221). The coexistence of Lor, Lak, Kurd, Fars, Qashqai, Bushehri, and Bakhtiari ethnic groups across the expanse from the Zagros to the Persian Gulf has led to cultural, dialectal, and ritual solidarity and similarity among them." (Qanbari, 2014, p. 20). In different parts of Iran, due to the common local languages in those areas, there is a vast collection of folktales and legends that are usually known by a specific name in each region" (Zolfaghari, 2018, p. 73). In Iran, the classification of

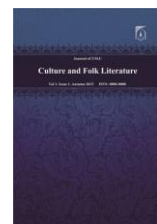
folktales in its modern form does not have a long history. "Many Iranian and non-Iranian researchers, such as Sadegh Hedayat, Anjavi Shirazi, Ulrich Marzolph, and others, have played a significant role in collecting and studying Iranian folktales, and each has endeavored in their own way to preserve and analyze this cultural treasure" (Hourri, 2012, p. 56). One notable classification is Marzolph's, as it is based on the universal Aarne-Thompson classification system. From Marzolph's perspective, the themes of Iranian folktales are divided according to the following Thompson type numbers:

Animal tales, tales of magic, religious tales and novellas (romantic tales), tales of stupid ogre, anecdotes and jokes, formula tales, Unclassified tales" (Marzolph, 2017, p. 48)

This study, utilizing Marzolph's classification method, analyzes 100 prominent tales from a collection of 350 folktales from Chaharmahal and Bakhtiari, seeking to answer the following questions:

1. Based on Marzolph's typology and within the framework of the Aarne-Thompson classification system, in which groups and categories do the folktales of Chaharmahal and Bakhtiari fall?
2. What are the recurring motifs and their prominent examples in the folk tales of Chaharmahal and Bakhtiari?

The results indicate that tales of magic and animal tales constitute the largest share of the oral literature in this region, emphasizing the importance of the supernatural world and symbolic interaction with nature in the local culture. A quantitative analysis of these tales shows their distribution across Marzolph's seven main categories, as presented in Table (1). A noteworthy finding is the clear predominance of tales of magic (types 300-749) and animal tales (types 1-299), which have the highest frequency. This signifies the significance of the supernatural world and symbolic interaction with nature in the narrative culture of this region. Subsequently, moving beyond descriptive statistics, a qualitative analysis of several prominent tales is conducted based on the most frequent motifs.

Conclusion

Ulrich Marzolph, an orientalist, by combining the Western classification method of Aarne-Thompson with the indigenous characteristics of Iranian tales, provided a scientific framework for categorizing and understanding these folk narratives. The present study on one hundred prominent folktales from Chaharmahal and Bakhtiari demonstrates that, based on Marzolph's model, these tales are classified into seven main groups, reflecting the thematic and contextual diversity of the region. Among these, the two categories of "animal tales" and "tales related to magic and the supernatural" hold a special position in terms of the number and frequency of motifs, as well as their semantic depth and symbolism. Among the recurring motifs, elements such as magic, travel, reward, and characters like the div, ghoul, stepmother, daughter/son, and poor/rich are more frequently observed. The high frequency of these elements is not only rooted in the mythological beliefs and popular culture of the region but also reflects the social and psychological concerns of traditional society expressed through these symbolic narratives.

References

- Amanollahi Baharvand, S. (2000). The decline of nomadism in Iran. *Quarterly Journal of National Studies*, 2(6), 221.
- Ghanbari Adivi, A. (2012). *Folklore of the Bakhtiari people*. Nivousheh.
- Houri, A. (2017). The pattern of the role-playing function in Iranian humorous folktales. *Culture and Folk Literature*, 6(20), 49-70.
- Marzolph, U. (1984). *Typology of the Persian folktales* (translated by K. Jahandari). Soroush.
- Mirsadeghi, J. (1997). *Elements of story*. Sokhan.
- Zolfaghari, H. (2018). *The language and literature of Iranian folklore* (3rd ed.). Samt.

فصلنامه فرهنگ و ادبیات عامه
سال ۱۴، شماره ۶۸، تابستان ۱۴۰۵
مقاله پژوهشی

تیپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارمحال و بختیاری براساس الگوی اولریش مارزلف و واکاوی بن‌مایه‌های فرهنگی

اعظم ثابت قد*^۱، حمید رضایی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۱۲ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۸/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۰۶ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۴/۰۱

چکیده

«تیپ قصه» الگوی کلی و چارچوب روایی یک داستان است که در فرهنگ‌های مختلف با تغییراتی جزئی تکرار می‌شود. «بن‌مایه» کوچک‌ترین واحد معنادار قصه محسوب می‌شود و شامل یک شیء، شخصیت، عمل یا موقعیت تکراری در روایت‌های مختلف است. اولریش مارزلف با تحلیل محتوای افسانه‌های عامیانه ایرانی، مفاهیم فرهنگی، اجتماعی و مذهبی نهفته در این روایت‌ها را شناسایی و طبقه‌بندی کرده است. هدف از این جستار، طبقه‌بندی ۱۰۰ قصه از چهارمحال و بختیاری براساس تیپ‌شناسی مارزلف، شناسایی بن‌مایه‌های تکرارشونده

---

۱. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

*Sabetghadam@student.pnu.ac.ir
<http://www.orcid.org/0009-0000-7476-0967>

۲. دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

<http://www.orcid.org/0000-0002-8428-9168>

تیپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارمحال و بختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

و شاخص در این افسانه‌ها با رویکردی توصیفی - تحلیلی است. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که افسانه‌های چهارمحال و بختیاری از الگوها و قالب‌های مشخصی پیروی می‌کنند که به خوبی با الگوی مارزلف انطباق دارند و بن‌مایه‌های متنوعی از دسته‌بندی مارزلف در قصه‌های این منطقه قابل مشاهده است، همچنین پژوهش از این چهارچوب به عنوان نقشه‌راهی برای کاوش در لایه‌های پنهان فرهنگ منطقه استفاده کرده است و به بررسی و تحلیل سه بن‌مایه سحر و جادو و حیوانات و کوچ و سفر در قصه‌ها پرداخته شده است.

واژه‌های کلیدی: افسانه‌های چهارمحال و بختیاری، تیپ‌شناسی، اولریش مارزلف،

طبقه‌بندی، بن‌مایه.

۱. مقدمه

مردم لر و ساکنان استان چهارمحال و بختیاری از اقوام دارای فرهنگ و فولکلور غنی هستند. افسانه‌ها و داستان‌های کهن این قوم که در دوران باستان ریشه دارد، نه تنها بازتاب‌دهنده اساطیر و اعتقادات آنان است، بلکه هویت فرهنگی و تاریخی ایشان را نیز شکل می‌دهد. «لرها قومی ایرانی هستند که از هزاران سال قبل در زاگرس میانی و پیرامون آن زندگی می‌کنند، ریشه لرها به عیلامیان، کاستی‌ها، و هخامنشیان بر می‌گردد» (امان‌اللهی بهاروند، ۱۳۸۳، ص. ۱۷۱). منطقه لرستان در سال ۱۳۰۰ به دو بخش اصلی «لر بزرگ» شامل نواحی بختیاری، کهگیلویه، بویراحمد و ممسنی، و «لر کوچک» مشتمل بر استان لرستان امروزی تقسیم می‌شد که این تنوع جغرافیایی همراه با گوناگونی اقوام و زبان‌ها، ویژگی‌های فرهنگی متمایز و منحصر به فردی را در این منطقه پدید آورده است» (مستوفی، ۱۳۶۳، ص. ۵۳۷). اقوام لر، لک و کرد و... دارای پیوندهای عمیق فرهنگی، آیینی و زبانی هستند که در تاریخ و جغرافیای مشترک آن‌ها ریشه دارد. «هم‌زیستی اقوام لر، لک، کرد، فارس، قشقایی، بوشهری و بختیاری در گستره زاگرس تا

خلیج فارس، سبب ایجاد هم‌بستگی و همانندی فرهنگی، گویشی و آیینی میان آنان شده و پیوندی ناگسستنی بین جنوب و غرب ایران پدید آورده است» (قنبری، ۱۳۹۳، ص. ۲۰). این قوم در گذر زمان، مجموعه‌ای ارزشمند از آثار ادبی شفاهی پدید آورده‌اند که امروزه با عنوان قصه‌های عامیانه چهارمحال و بختیاری شناخته می‌شود. «در نقاط مختلف ایران، با توجه به زبان‌های محلی رایج در آن مناطق، مجموعه‌ای وسیع از داستان‌ها و افسانه‌های عامیانه وجود دارد که معمولاً در هر منطقه با نام خاصی شناخته می‌شوند» (ذوالفقاری، ۱۳۹۷، ص. ۷۳).

مردمان چهارمحال و بختیاری بیشتر از متل و قصه برای نامیدن انواع داستان‌های عامه استفاده می‌کنند. «قصه‌گویی سنتی دیرینه است که نقالان از طریق آن آرزوها و دغدغه‌های مردم عادی را روایت می‌کردند. این قصه‌های عامیانه به دلیل بازتاب زندگی روزمره و قابل درک بودن برای افراد بی‌سواد، همواره مورد استقبال گسترده قرار گرفته است» (میرصادقی، ۱۳۷۶، ص. ۱۰). این روایت‌ها ارزش‌های سنتی، زمینه‌های فرهنگی و روان‌شناختی و همچنین حوادث و رویدادهای اجتماعی جدید را به تصویر می‌کشند» (مارزلف، ۱۳۷۱، ص. ۱۵). مطالعه افسانه‌های اقوام ایرانی، راهکاری مؤثر برای درک عمق فرهنگی و پیوندهای میان‌فرهنگی آنان است. پژوهش حاضر از اهمیت دوگانه‌ای برخوردار است. از یک سو، افسانه‌های چهارمحال و بختیاری را در چارچوب جهانی طبقه‌بندی می‌کند تا زمینه‌ساز مطالعات تطبیقی شود. از سوی دیگر، با تحلیل ویژگی‌های بومی و عناصر فرهنگی خاص منطقه، به کشف و توضیح روایت بختیاری از تیپ‌های جهانی قصه می‌پردازد. این رویکرد هم مقایسه‌پذیری با ادبیات جهانی را ممکن می‌سازد و هم اصالت و هویت منحصر به فرد قصه‌های این منطقه را آشکار می‌کند و در پی پاسخ به پرسش‌های زیر است:

تیپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارم‌حال و بختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

- (۱) قصه‌های چهارم‌حال و بختیاری براساس تیپ‌شناسی مارزلف و در چارچوب طبقه‌بندی آرنه - تامپسون در کدام گروه و طبقه قرار می‌گیرد؟
- (۲) بن‌مایه‌های (موتیف‌های) تکرارشونده و نمونه‌های شاخص آن‌ها در افسانه‌های عامیانه چهارم‌حال و بختیاری کدام‌اند؟

۱-۱. روش پژوهش

با توجه به تأثیرات مدرنیته و خطر فراموشی سنت‌های شفاهی در منطقه چهارم‌حال و بختیاری، این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی و با بهره‌گیری از تحلیل محتوا، به ثبت و تقویت هویت، اصالت و دیرینگی فرهنگی اقوام این منطقه می‌پردازد. در این پژوهش، داده‌ها به روش کتابخانه‌ای و از طریق مطالعه مقالات، پایان‌نامه‌ها و کتاب‌های مرتبط با ادبیات عامه منطقه گردآوری شد. از میان ۳۵۰ قصه گردآوری شده، ۱۰۰ قصه برجسته براساس تیپ‌شناسی مارزلف و در چارچوب طبقه‌بندی آرنه - تامپسون، در هفت گروه دسته‌بندی شدند. منابع مورد استفاده در این پژوهش شامل موارد زیر هستند:

افسانه‌های چهارم‌حال و بختیاری (۱۳۷۷) اثر علی آسمند و حسین خسروی،
افسانه‌های مردم بختیاری (۱۳۸۵) به کوشش کتایون لیموچی، افسانه‌های بختیاری
(۱۳۸۵) از ویکتوریا دقیقیان، ماه‌پیشونی: متل‌های فولکلوریک چهارم‌حال و بختیاری
(۱۳۹۱) از مژگان کیوانی، قصه متل‌های بختیاری (۱۳۹۷) از عباس قنبری، قصه‌های بام
ایران جلد ۱ و ۲ (۱۴۰۲) از یوسف فاضلی دهکردی، کتاب قصه‌های عامیانه مردم
چهارم‌حال و بختیاری (۱۴۰۲) از رضا کبیریان دهکردی، اوسانه‌های بختیاری (۱۳۹۱) اثر
جهانبخش طهماسبی، و قصه‌های ایرانی اثر دیوید لاکهارت لوریمر.

۲. پیشینه پژوهش

اولریش مارزلف قصه‌شناس آلمانی، ۱۳۰۰ قصه ایرانی را براساس روش آرنه - تامپسون بررسی کرد و ۳۱۵ تیپ را ذیل هفت گروه پیشنهادی وی جای داد و کد جهانی آن‌ها را مشخص کرد. این هفت گروه شامل: قصه‌های حیوانات، قصه‌های سحر و جادو، قصه‌های مقدسین و تاریخی، قصه‌هایی مانند داستان کوتاه، قصه‌های دیو ابله، قصه‌های خنده‌دار و لطیفه، قصه‌های مسلسل و مربوط به هم است. اساس دامنه این پژوهش فراتر از یک قوم خاص بوده و تمام افسانه‌های رایج در جغرافیای استان چهارمحال و بختیاری را دربر می‌گیرد. این مطالعه با دربرگیری افسانه‌های تمامی اقوام ساکن از جمله بختیاری، فارسی‌زبانان، ترک‌ها و سایر گروه‌ها، تصویری کامل‌تر و پیچیده‌تر از پیوندهای درون فرهنگی و تعاملات روایی در این جغرافیای فرهنگی ارائه می‌دهد. این رویکرد، شکاف موجود در مطالعات پیشین را پر کرده و امکان تحلیل فرهنگی بن‌مایه‌های این روایت‌ها را فراهم می‌آورد. در ذیل، به آثاری که تا حدودی به مباحث موضوع مورد بحث نزدیک هستند، اشاره می‌شود:

آناهیتا پرتوی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «سغدی نوشته‌ها از متن خام تا طبقه‌بندی قصه‌ها» از روش طبقه‌بندی مارزلف برای بررسی ۲۱ قصه سغدی استفاده کرده است. ذوالفقاری (۱۳۸۸) در نوشتار «طبقه‌بندی قصه، داستان‌های سنتی فارسی» به گونه‌شناسی قصه‌ها پرداخته و داستان‌ها را در ۱۱ گروه براساس قالب، ساختار روایت، مضمون و حوادث طبقه‌بندی می‌کند. امینی‌زاده و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله «طبقه‌بندی قصه‌های عامه در مجموعه هفت باستانی پاریزی و تاریخ کرمان محمود همت» به بررسی قصه‌های عامیانه و تیپ‌های قصه در آثار دو مورخ معاصر کرمان، باستانی پاریزی و محمود متدین، می‌پردازد. مجاهدی در رساله دکتری با عنوان «طبقه‌بندی

تیپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارم‌حال و بختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

توصیفی بن‌مایه‌های افسانه‌های مردم ایران (با تکیه بر نظریه درونمایگان بوریس توماشفسکی) به طبقه‌بندی و شناسایی بن‌مایه‌های هم‌بسته و آزاد پرداخته است. یوسفی (۱۳۹۹) در رساله دکتری با عنوان «دسته‌بندی و تحلیل بن‌مایه‌های فکری - فرهنگی قصه‌های ایرانی انجوی شیرازی» به طبقه‌بندی قصه‌های انجوی پرداخته است. ذوالفقاری و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «طبقه‌بندی بن‌مایه‌های قصه‌های تالشی براساس نظریه تیپ‌شناسی آرنه - تامپسون» بن‌مایه‌های قصه‌های ایرانی و تالشی را از نظر کارکرد، گونه و نوع، طبقه‌بندی و مقایسه کرده‌اند. بر این اساس، پژوهشی جامع با هدف طبقه‌بندی براساس الگوی مارزلف و تحلیل بن‌مایه‌های فرهنگی قصه‌های عامیانه چهارم‌حال و بختیاری دیده نشد. این نوشتار می‌کوشد با مطالعه ژرف‌ساخت و روساخت قصه‌ها، بن‌مایه‌های فرهنگی را با بهره‌گیری از طبقه‌بندی مارزلف در مجموعه صد قصه فولکلور چهارم‌حال و بختیاری استخراج، دسته‌بندی و سپس تحلیل کند و امکان بررسی افسانه‌های بختیاری را در چارچوب جهانی و کشف ارتباطات بین‌فرهنگی آن‌ها را فراهم آورد. این رویکرد، وجه تمایز اصلی این مطالعه با تحقیقات پیشین است.

۳. مبانی نظری پژوهش

در اواخر سده نوزدهم و آغاز سده بیستم، پژوهشگران به طبقه‌بندی قصه‌های عامیانه توجه نشان دادند. «آنتی آرنه و کارل کروهن از پیشگامان و مبدعان "مکتب فنلاندی یا مکتب تطبیقی در پژوهش قصه‌ها بودند. پس از استقلال فنلاند، محققان این کشور از جمله آرنه، به گردآوری و مطالعه نظام‌مند قصه‌ها پرداختند» (ذوالفقاری، ۱۳۹۶، ص. ۱۱۶). «این فهرست،

با وجود محبوبیت جهانی، به دلیل مبهم بودن مرزهای طبقه‌بندی و هم‌پوشانی برخی زیرشاخه‌ها، دارای ایرادهایی بود» (خدیش، ۱۳۹۱، ص. ۱۴۵).

آنتی آرنه در سال ۱۹۱۰ با انتشار فهرست تیپ‌های قصه، نخستین فهرست تطبیقی قصه‌های فنلاند و دیگر کشورها را پدید آورد. «افسانه‌شناس آمریکایی، استیت تامپسون، در سال ۱۹۳۲ میلادی با به‌روزرسانی و ترجمه طبقه‌بندی آرنه به انگلیسی، دومین ویراست معتبر از فهرست تیپ‌های قصه را ارائه داد که نسخه‌ای کامل‌تر محسوب می‌شد» (همان، ص ۱۵۸). در سال‌های بعد این فهرست با عنوان آرنه - تامپسون در دنیا معرفی شد که روش این فهرست براساس ده‌دهی دیوئی است؛ هر تیپ یک شماره اصلی به همراه زیرمجموعه دارد و حاوی ۲۵۰۰ تیپ است. برادران گریم در آلمان با هدف مطالعه تاریخ زبان آلمانی، به جمع‌آوری و ثبت قصه‌های عامیانه پرداختند. «افراد برای دسترسی به تعداد گونه‌ها و روایات مختلف قصه‌ها در سطح بین‌المللی، فولکلورشناسان، فهرست نامه‌ها و کتاب‌هایی درباره رده‌بندی گونه‌های قصه نوشتند» (پراپ، ۱۳۹۷، ص. ۱۳۴). اولریش مارزلف، پژوهشگر آلمانی، با بهره‌گیری از روش‌شناسی مکتب فنلاندی (مکتب تطبیقی)، مطالعات گسترده‌ای در حوزه طبقه‌بندی و تحلیل قصه‌های ایرانی انجام داده است.

نظم و ترتیبی که آرنه اختیار کرده، به کمک ترجمه و گسترش آن توسط اسمیت تامپسون، علی‌رغم تردیدهایی که در بدو امر وجود داشت و تا اندازه‌ای هم به‌جا بود، در اثر نقد و بررسی مداومی که از جانب محققین غیراروپایی نسبت به این اثر می‌شد، قبول بین‌المللی یافت؛ به‌نحوی که اثر وی امروز وسیله و ابزاری است غیرقابل اجتناب در عرصه تحقیق تطبیقی قصه است (مارزلف، ۱۳۹۶، ص. ۱۰).

در ایران طبقه‌بندی قصه‌های عامیانه به شکل امروزی سابقه چندانی ندارد. «پژوهشگران ایرانی و غیرایرانی بسیاری مانند صادق هدایت، انجوی شیرازی، اولریش

تیپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارمحال و بختیاری... _____ اعظم ثابت‌قدم و همکار

مارزلف و دیگران، نقش بسزایی در گردآوری و مطالعه قصه‌های عامیانه ایرانی داشته‌اند و هر یک به شیوه خود در حفظ و تحلیل این گنجینه فرهنگی کوشیده‌اند» (حری، ۱۳۹۱، ص. ۵۶). یکی از طبقه‌بندی‌های مورد توجه طبقه‌بندی مارزلف است، چراکه براساس طبقه‌بندی جهانی آرنه - تامپسون است:

در سال ۱۹۸۱، مارزلف با پیروی از چارچوب آرنه - تامپسون، قصه‌های ایرانی را براساس ویژگی‌های زبانی، موضوعی و فرهنگی دسته‌بندی کرد. وی با قرار دادن ستاره قبل از شماره تیپ، موارد متمایز را مشخص نمود که به دو دسته تقسیم می‌شدند: تیپ‌هایی با تفاوت‌های اساسی با الگوی اصلی، و تیپ‌هایی که تنها در بخشی از بن‌مایه‌ها با آن مطابقت داشتند (همان، ص. ۳۲).

وی در پژوهشی پیشگامانه که ابتدا به‌عنوان پایان‌نامه دکتری و سپس در قالب کتاب منتشر شد، با تلفیق روش طبقه‌بندی جهانی «آرنه - تامپسون» و افسانه‌های ایرانی، چارچوبی علمی برای تحلیل قصه‌های عامیانه ایران ایجاد کرد. او ۳۵۰ نوع قصه (تیپ) را در هفت گروه اصلی طبقه‌بندی و کد جهانی آن‌ها را مشخص کرد. این کار نه تنها نقش این قصه‌ها در شکل‌دهی به هویت فرهنگی ایران را نشان داد، بلکه تأثیر عمیقی در حفظ و شناساندن فرهنگ شفاهی ایران به جهان داشت. این رویکرد، مطالعه سیستماتیک قصه‌های ایرانی را ممکن ساخته و درکی عمیق‌تر از غنای فرهنگی آن‌ها ارائه می‌دهد. از این طریق، دسترسی و بررسی این قصه‌ها در بستر ادبیات جهانی تسهیل شده و ارزش و جایگاه آن‌ها در عرصه بین‌المللی نمایان می‌شود.

مضامین قصه‌های عامیانه ایرانی از دید مارزلف به ترتیب ذیل که براساس

شماره‌های تیپ آرنه - تامپسون آمده تقسیم می‌شود:

«(۱) ۱-۲۹۹ قصه‌های مربوط به حیوانات

(۲) ۳۰۰-۷۴۹ قصه‌های سحر و جادو

۳) ۷۵۰-۹۴۹ قصه‌های مقدسین و قصه‌های تاریخی

۴) ۹۵۰-۹۹۹ قصه‌هایی با جنبه داستان کوتاه

۵) ۱۰۰۰-۱۱۹۹ قصه‌های مربوط به دیو ابله

۶) ۱۲۰۰-۲۰۰۰ قصه‌های خنده‌دار و لطیفه‌ها

۷) ۲۰۰۱-۲۱۹۹ قصه‌های مسلل و مربوط به هم» (همان، ص. ۴۸).

۴. بحث و بررسی

در این پژوهش، با استفاده از روش طبقه‌بندی مارزلف، ۱۰۰ قصه شاخص از میان ۳۵۰ قصه چهارمحال و بختیاری تحلیل شد. نتایج نشان می‌دهد قصه‌های جادویی و حیوانات بیشترین سهم را در ادبیات شفاهی این منطقه دارند که بر اهمیت جهان فراواقع‌گرا و تعامل نمادین با طبیعت در فرهنگ محلی تأکید می‌کند. تحلیل کمی این قصه‌ها، توزیع آن‌ها را در هفت دسته اصلی مارزلف به شرح جدول ۱ نشان می‌دهد. یافته جالب‌توجه، غلبه آشکار قصه‌های جادویی (تیپ ۳۰۰ تا ۷۴۹) و قصه‌های حیوانات (تیپ ۱ تا ۲۹۹) بیشترین فراوانی را دارند. که گویای اهمیت جهان فراواقع‌گرا و تعامل نمادین با طبیعت در فرهنگ روایی این منطقه است. در ادامه، با عبور از آمار توصیفی، به تحلیل کیفی چند قصه برجسته براساس پربسامدترین موتیف‌ها می‌پردازیم. تمرکز این تحلیل بر موتیف‌های بومی‌شده منطقه‌ای همچون «دیو»، «کوچ» و «غول» و «حیوانات» است تا نشان دهیم چگونه این روایت‌های بومی، با پوششی محلی، بازتابنده مسائل اجتماعی، باورها و آرمان‌های مردمان این سرزمین هستند.

تیپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارم‌حال و بختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

۱-۴. طبقه‌بندی قصه‌ها

جدول ۱: طبقه‌بندی قصه‌های پژوهش براساس ۷ گروه پیشنهادی مارزلف

Table 1: Classification of research stories based on the 7 groups proposed by Marzolph

<p>گروه اول (قصه‌های مربوط به حیوانات):   روباه مکار و شیر ساده‌لوح / گنجشک فضول / خاله پیرزن و کدو / زور آزمایی شیر و همیزم   شکن / گاو عاقله گاو لیره / خری در پوست شیر / گرگ و بز / خرس و روباه</p>
<p>گروه دوم (قصه‌های سحر و جادو):   سبزه قبا، بی‌دل هوا / بلبل سرگشته منم / کره اسب سیاه / سمعون جهود / گل گیس / هفت زن   کور / ماه پیشونی / ماری که هفت سال کسی او را ندیده بود / خواجه نعمان / گل قهقهه / پیر   خارکش / ملک جمشید / سیب سرخ / دختر دال / آهویچه / دو خواهر / دختر مو طلایی / برادران   طلایی / تمی / زن زیبا و شکارچی / دختر شاه پریان و ملک محمد / تالنگ / سه برادر / گل   گیس / هفت زن کور / ماه پیشونی / خواجه نعمان / دختر خیار / سه کاکا / غم خور / سه برادر هر   کدام به راهی رفتند / پسر تاجر و حیوانات باوفا / که و کمر نگشته / علی همیشه زا / جیکم   جیکم سرگشته / الازنگی / دو خواهر / دختر تاجر و مرد دریایی / حسن ماهیگیر / دختری که   بی‌نظیر بود / قوطی بزن و برقص / دندان مروارید، گیس گلابتون / دختر خارکن و پسر   پادشاه / سمعون جویید و پسر گله دار / سراره و پاتیشه / آلازنگی و جیرنال / سیب سرخ</p>
<p>گروه سوم (قصه‌های مقدسین و قصه‌های تاریخی):   مجلسی / پیرمرد خارکن و سفره حضرت سلیمان / شاه عباس و مادر فقیر / توک   نوشت (سرنوشت) / دختر جولاه / پیرمرد خارکن و کنده درخت</p>
<p>گروه چهارم (قصه‌هایی با جنبه داستان کوتاه):   پادشاه دوراندیش / عروس زبان‌دراز و عروس لال / پری ناز / چاروادار جوان و عزرائیل</p>
<p>گروه پنجم (قصه‌های مربوط به دیو ابله):   هفت دیو و دو برادر / حتی و حوتی / ماه تی تی / رئیس رمضان و غول بیابانی</p>
<p>گروه ششم (قصه‌های خنده‌دار و لطیفه‌ها):</p>

<p>پسرک تنبل / مرد رمال و ملخک / قضاوت قاضی عادل / مرد شارلاتان / دختر پیرزن پشم ریس</p> <p>گروه هفتم (قصه‌های مسلسل و مربوط به هم):</p> <p>شوهر کردن خاله سوسکه ۱ و ۲ / دالو شیرم بده</p>
--

نمودار ۱: بسامد قصه‌های پژوهش براساس هفت گروه پیشنهادی مارزولف

Chart 1: The frequency of research stories based on the 7 groups proposed by Marzolph

برای درک و شناخت قصه‌ها و روایات هر ملت، نیاز به بررسی پیشینه تاریخی، جغرافیایی و اجتماعی آن منطقه داریم، زیرا این عوامل به طور مستقیم بر شکل‌گیری و شیوه روایت داستان‌ها تأثیر می‌گذارند.

تحلیل و طبقه‌بندی قصه‌ها به دلیل تنوع و پیچیدگی آن‌ها امری ضروری اما ذاتاً نسبی است. معیارهای طبقه‌بندی بسته به هدف و دیدگاه محقق متفاوت

تیپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارمحال و بختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

است و تاکنون توافق واحدی دربارهٔ یک روش طبقه‌بندی بین پژوهشگران به‌وجود نیامده است (امینی‌زاده، ۱۳۹۷، ص. ۲۸).

جدول ۲: طبقه‌بندی قصه‌های پژوهش براساس تیپ‌ها و موتیف‌های مارزلف

Table 2: of the classification of research stories based on the types and motifs of Marzolph

ردیف	نام قصه	(تیپ / موتیف) - طبقه	عنوان در طبقه‌بندی مارزلف
۱	روبه مکار و شیر ساده لوح	A30	شیر در اثر جهیدن می‌میرد
۲	عروس زبان‌دراز و عروس لال	۸۹۸	زنی که صحبت نمی‌کند
۳	پری‌ناز	۸۹۴	سنگ صبور
۴	حتی و حوتی	۱۱۶۸	مادر نادان به دیدن دختر می‌رود
۵	دختر خیار	۴۰۸	نارنج و ترنج
۶	مرد رمال و ملخک	۱۶۴۶	اقبال بیش از عقل
۷	پادشاه دوراندیش ۲	۸۸۸	شاه کاری یاد می‌گیرد
۸	مرد شارلاتان	1545	جوانی با نام‌های بسیار
۹	چاروادار جوان و عزراییل	۹۳۴	مرگ در شب عروسی
۱۰	قضاوت قاضی عادل	۱۵۳۴	داوری‌های زیرکانهٔ نادرست
۱۱	هفت دیو و دو برادر	۱۱۵۲	مسابقه با دیو
۱۲	شوهر کردن خاله سوسکه ۱	۲۰۲۳	خاله سوسکه عروسی می‌کند
۱۳	شوهر کردن خاله سوسکه ۲	۲۰۲۳	خاله سوسکه عروسی می‌کند
۱۴	هور از دبه، هور به	۵۶۳	سفرهٔ حضرت سلیمان

		دبه	
دامادی که حیوان است	۴۲۵	سبزه قبا، بی دل هوا	۱۵
مرغ حریص	۱۷۰	گنجشک فضول	۱۶
خاطرات دنیای زیرین	۳۰۱	نورالدین، سرگردان در دیار پریان	۱۷
فرار در کدو	۱۲۲	خاله پیرزن و کدو	۱۸
برادران حسود	۵۵۰	سه کاکا	۱۹
تقدیر تغییرپذیر نیست	۹۴۷	توک نوشت (سرنوشت)	۲۰
عروس مار است	۴۱۱	ماری که هفت سال کسی او را ندیده بود	۲۱
دو برادر و پرنده خوشبختی	۵۶۷	قصه دو برادر	۲۲
شاه باید خدمتکاری دختر زیرک را بکند	۸۷۹G	دختر جولاه	۲۳
زبان نشانه‌ای شاهزاده خانم	۲۵۱۶a	دخترعمو، پسرعمو	۲۴
خاکستر نشین	۵۱۰	پسر فقیر و دختر پادشاه	۲۵
درویش خبیث	۳۰۳	پرنده آبی	۲۶
برادر مقتول به صورت بلبل	۷۲۰	جیکم، جیکم سرگشته	۲۷
انگشتر سحرآمیز و حیوانات مددکار	۵۶۰	پیرمرد خارکن و سفره حضرت سلیمان	۲۸
همه چیز را در اثر طمع از دست دادن	b۸۳۲	پیرمرد خارکن و کنده درخت	۲۹
برادر مقتول به صورت بلبل	۷۲۰	بلبل سرگشته منم	۳۰
برادران حسود	۵۵۰	کره اسب سیاه	۳۱
پندهای مفید	b۹۱۰	حشول خشتمال	۳۲

تیپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارمحال و بختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

دختری که سرنوشت خود را تعیین کرد	b۹۲۳	تمتی	۳۳
عروس مار است	۴۱۱	زن زیبا و شکارچی	۳۴
پادشاه حسود	۴۶۵	دختر شاه پریان و ملک محمد	۳۵
دختر نادان را باید شوهر داد	۱۴۵۷	دختر پیرزن پشم‌ریس	۳۶
سه برادر شیرین‌کار	۶۵۳	سه برادر	۳۷
نمکی و دیو	۳۱۱	ماه تی تی	۳۸
نی راز جنایت را کشف می‌کند	۷۸۰	گل گیس	۳۹
ملکه‌های مطرود و ماده دیو	۴۶۲	هفت زن کور - پادشاه هفت زن بی‌بچه	۴۰
برادران حسود	۳۰۱	گوو عاقله گوو لیره	۴۱
ماه‌پیشانی	۴۸۰	ماه‌پیشونی	۴۲
شاه عباس	۴۶۷	شاه عباس و مادر فقیر	۴۳
شاه عباس	۷۲۵	خواجه نعمان	۴۴
شاه عباس	۸۴۴	سمعون جهود	۴۵
دختر به دنبال برادرانش می‌گردد	۴۵۱	هفت برادران	۴۶
بچه‌ها و دیو	۳۲۷	هفت دی دی و دیو	۴۷
پیشگویی	۹۳۰	تک‌نویس	۴۸
نارنج و ترنج	۴۰۸	درخت نارنج	۴۹
انار معطر	462	دان انار	۵۰
خاکستر نشین	۵۱۰b	دختر خارکن، پسر پادشاه	۵۱
در جست‌وجوی گل شگفت‌انگیز	۴۶۷	گل قهقهه	۵۲
حیوانات مددکار	۵۶۰	پیر خارکش	۵۳
کره اسب جادویی	۳۱۴	ملک جمشید	۵۴

سیب خندان	۴۶۵	سیب سرخ	۵۵
نخودی	۷۰۰	دختر دال	۵۶
عاشق شدن	b۵۱۶	آهوچه	۵۷
نارنج ترنج	۴۰۸	آلازنگی و جیرنال	۵۸
موی طلا	۳۰۳	دختر موطلابی	۵۹
خواهر آدم‌خوار	۳۱۵	سراره و پاتیشه	۶۰
روبه در سفر زیارت	۲۰D	خرس و روباه	۶۱
دزدان در اتاق مرده‌ها	۱۶۵۴	مردان بیکار و حیله‌گر	۶۲
شاگرد جادوگر	۳۲۵	شمعون جویید و پسر گله‌دار	۶۳
حیوانات مددکار	۵۵۴	دختر خارکن و پسر پادشاه	۶۴
زن متهم میرا از گناه	۷۰۷	دندان مروارید، گیس گلابتون	۶۵
دامادی که حیوان است	۴۲۵	قو طی بز و برقص	۶۶
مهمان پرخور	g۱۵۷۲	قلعه دیزی خان	۶۷
زن با تلاش عشق شوهرش را جلب می‌کند	۸۹۱*	دختر تاجر	۶۸
گرگ و بزغاله‌ها	۱۲۳	گرگ و بز	۶۹
گل خندان	۴۰۳	دختری که بی‌نظیر بود	۷۰
زن سلیطه	d۱۱۶۴	خدیجه چای	۷۱
سنگ صبور	۸۹۴	مادر و دختر	۷۲
همه چیز را در اثر طمع از دست دادن	b۸۳۲	زن حریص و ماهی طلابی	۷۳
گل خندان	۴۰۳	حسن ماهیگیر	۷۴
در طلب دارو	432	دختر تاجر و مرد	۷۵

تیپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارم‌حال‌وبختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

		دریایی	
۷۶	خرس و روباه	D۲۰	روباه در سفر زیارت
۷۷	شاهزاده قورباغه	۵۵۰	برادران حسود
۷۸	زورآزمایی شیر و هیزم‌شکن	۱۵۷۸	نیروی انسان
۷۹	دو خواهر	b۴۲۵	خواهر حسود
۸۰	مردی که حرف می‌فروخت	۹۱۰	پند و حکمت
۸۱	جیکم جیکم سرگشته	۷۲۰	بلبل سرگشته منم
۸۲	علی‌میشه زا	۳۱۴	کره اسپ جادویی
۸۳	آهو پری و پسر سلطان	۸۳۲	ازدست دادن پری در اثر تمرد
۸۴	حسینا	c821	سپاس شیطان
۸۵	که و کمر نگشته	۷۲۰	بلبل سرگشته منم
۸۶	شاهزاده خانم و باغات رنگی	b۹۲۳	دختری که سرنوشت خود را تعیین کرد
۸۷	تنبل پازردآلو	۹۸۶	مرد تنبل
۸۸	شصت برادر و شصت دیو	۱۰۴۹	انجام وظایف مشکل با حيله
۸۹	خری در پوست شیر	۲۱۲	خر و شتر
۹۰	شاه نمد مال	۸۸۸	شاه کاری یاد می‌گیرد
۹۱	پسر تاجر و حیوانات باوفا	۵۶۰	انگشتر سحرآمیز و حیوانات مددکار
۹۲	سه کاکا	۷۲۵	با انجام کارهای مشکل به وصال شاهزاده رسیدن
۹۳	پند درویش به حاکم ظالم	c۱۳۶۰	نظاره پنهانی زن با فاسقش

پیشنهادهای اسرارآمیز در ضمن مسافرت	875d	پند مرد دانا	۹۴
گل خندان	۴۰۳	خواهران بد جنس، زن پادشاه	۹۵
برادران حسود	۵۵۰	سه برادر هر کدام به راهی رفتند	۹۶
مرد سعادت‌مند به حق خود می‌رسد	۸۴۴	شاه عباس و زن مشاطه‌گر	۹۷
شیشه‌ی عمر دیو	۳۱۵	غم خور	۹۸
چه کسی احمق‌تر است	۱۳۳۲	عادات سه رفیق	۹۹
مرد دیو را می‌ترساند	۱۱۴۹	رئیس رمضان و غول بیابانی	۱۰۰

۴-۲. تحلیل و بررسی برخی موتیف‌های برجسته در قصه‌های مورد پژوهش منطبق

بر موتیف‌های مارزلف در داستان‌های ایرانی

در مطالعات فولکلور و طبقه‌بندی قصه‌های عامیانه، دو مفهوم نقش کلیدی دارند، اما کاربرد و تعریف متفاوتی دارند «تیپ و موتیف»؛ تیپ قصه، الگوی کلی و چارچوب روایی یک داستان است که می‌تواند در فرهنگ‌های مختلف با تغییرات جزئی با شخصیت‌ها و جزئیات متفاوت بیان شوند و موتیف کوچک‌ترین واحد معنادار در یک قصه است که می‌تواند یک شیء، شخصیت، عمل یا موقعیت باشد و در قصه‌های مختلف تکرار شود. «موتیف به موضوعی اشاره دارد که در یک شعر، اثر یا نوع خاصی از ادبیات به‌طور مکرر دیده می‌شود. در واقع، موتیف می‌تواند به‌عنوان یک سنت ادبی نیز شناخته شود» (شمیسا، ۱۳۸۲، ص. ۳۸۵). موتیف در واقع همان درون‌مایه داستان، تصویر، خیال، فکر و پندار، کنش داستان، موضوع، حالت، موقعیت، مکان و صحنه‌ها،

تپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارم‌حال و بختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

واژه و جملاتی است که در داستان بسامد دارند. «بن‌مایه در داستان کوتاه به هر عنصر وحدت‌دهنده‌ای اطلاق می‌شود که اجزا یا عناصر داستان را به‌نحوی به هم پیوند می‌دهد و درون‌مایه داستان را تقویت می‌کند» (پاینده، ۱۳۸۹، ص. ۱۵). بن‌مایه مفهومی قابل مشاهده در قصه است و مضمون مفهومی انتزاعی است. ابوت در مورد بن‌مایه چنین می‌گوید که:

«بن‌مایه (موتیف) عنصر تکراری و مشخصی در روایت است که نمایانگر مضمون (تم) کلی‌تر داستان می‌باشد. شناسایی این دو مفهوم، درک عمیق‌تری از آثار ادبی به دست می‌دهد» (ابوت، ۱۳۹۷، ص. ۳۹۷). شناسایی موتیف داستان راهکاری جهت نظم و ترتیب دادن، قصه‌ها در بخش‌ها و طبقه‌های متعدد است.

«بن‌مایه داستان‌ها به‌عنوان یکی از ابزارهای کلیدی در دسته‌بندی و تحلیل گونه‌های داستانی شناخته می‌شود. این بن‌مایه شامل چهار عنصر اصلی است: داستان‌ساز، عنصر آغازگر، عنصر مکمل و عنصر پایان‌بخش» (پارسانسب، ۱۳۸۸، ص. ۳۹).

با وجود اختلاف نظرهای فراوان میان نویسندگان در تعریف دقیق بن‌مایه و تعیین کارکرد و نقش آن، تقریباً تمامی این تعاریف در یک ویژگی کلیدی مشترک هستند که همان «تکرار شون‌دگی» بن‌مایه‌ها در آثار ادبی و هنری است. از رهگذر بررسی همین تکرارپذیری است که می‌توان به شناسایی و تفکیک بن‌مایه‌های فرهنگی خاص یک منطقه یا قومیت پرداخت و باورها و نگرش‌های مشترک آن جامعه را بهتر شناخت. از جمله بن‌مایه‌های فرهنگی قصه‌های چهارم‌حال بختیاری می‌توان به حیوانات / سحر و جادو / آزمایش / شکار / سفر / خواب دیدن / بی‌فرزندگی / پیشگویی / پیکرگردانی / تولد عجیب قهرمان / دیو / برملا شدن راز توسط نی / آهو / گنج یافتن / پادشاهان /

وزیر / درویش / مکر زنان / قاضی / غیب شدن و... نام برد که سه بن‌مایه پربسامد تحلیل فرهنگی انجام گرفته است.

۴-۲-۱. بن‌مایه حیوانات

در قصه‌های بختیاری، حیوانات به دو گونه در ساختار روایت حضور می‌یابند: (۱) حیوانات واقع‌نما؛ (۲) موجودات نمادین و اسطوره‌ای. دسته نخست شامل پرندگان چون گنجشک و کلاغ و حیواناتی مانند روباه، سگ و گرگ می‌شود که اگرچه گاه به زبان آدمی سخن می‌گویند، اما در محدوده ویژگی‌ها و رفتارهای شناخته‌شده خود عمل می‌کنند. در مقابل، دسته دوم شامل موجوداتی چون سیمرغ و نیز نمونه‌هایی از پرندگان عادی مانند کبوتر می‌شود که در بستر افسانه‌ها، واجد قدرت‌های مافوق طبیعی می‌گردند و از کالبد یک حیوان فراتر رفته، به آرکه‌تپ‌ها (کهن‌الگوها) و نمادهای فرهنگی بدل می‌شوند. تحلیل نقش این دسته دوم، مستلزم خروج از چارچوب حیوان محض و ورود به عرصه اسطوره‌شناسی است. در بخش بررسی خویشکاری‌های حیوانات واقع‌نما و موجودات نمادین به دلیل آمیختگی افسانه‌های عامیانه، با باورهای کهن، همواره رنگ‌وبویی اساطیری دارند و شخصیت‌های جانوری در آن‌ها را نمی‌توان صرفاً بر اساس ویژگی‌های زیست‌شناختی تحلیل کرد. در این روایت‌ها، برخی موجودات به نمادها و تجسم‌های حیوانی با مفاهیم فراتر تبدیل می‌شوند. «در روایت‌های اساطیری، قوچ (میش، بره و بز) از تجسم‌های حیوانی و نمادهای جانوری فرّه بوده است» (ایرانی و همکاران، ۱۳۹۶، ص. ۲۷). این جایگاه نمادین، در اهمیت اقتصادی و فرهنگی این حیوانات در زندگی ایلات و عشایر ریشه دارد و به همین ترتیب، نقش پرندگان نیز از قلمرو طبیعت فراتر می‌رود. کبوتر در اساطیر ایرانی به‌عنوان «پیک ناهید» شناخته می‌شد، که نمونه‌ای بارز از این امر است. «در اسطوره‌های

تپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارم‌حال و بختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

قدیمی، کبوتر به‌عنوان پیک ناهید شناخته می‌شد و مجسمه‌های کبوتر که در نقاط مختلف ایران، از جمله خوزستان، پیدا شده‌اند» (یاحقی، ۱۳۸۸، ص. ۱۱۴). گواهی بر این مدعاست که این پرنده در ناخودآگاه جمعی، یک موجود فراواقعی و پیام‌رسان ماوراء تلقی می‌شده، نه یک پرنده محض.

تحلیل موردی کبوتر به‌عنوان یک موجود فراحوانی در داستان «دو خواهر» نمونه درخشان این تمایز است. در این روایت، کبوتر تنها یک پرنده نیست، بلکه تجلی‌ای از یک نیروی فراطبیعی خیرخواه است. این موجود با قدرت‌های جادویی خود، همچون آفرینش قصر در یک چشم برهم زدن و آراستن نوزاد با توانایی‌های شگفت، در زمره حیوانات جای نمی‌گیرد، بلکه کارکردی هم‌تراز با پرندگان اسطوره‌ای، به‌ویژه سیمرغ دارد. این هم‌ترازی تا بدانجاست که گاهی ویژگی‌های سیمرغ به‌عنوان نماد فره و بخشش به این کبوتر مقدس نسبت داده می‌شود.

همان‌گونه که در ادبیات فارسی نیز بازتاب یافته، کبوتر در این گونه حکایات، نه یک شخصیت جانوری، بلکه قهرمانی مثبت، و یاری‌رسان است. این ویژگی‌های کبوتر در داستان‌ها نشان از ارادت عمیق مردم و نقش بی‌بدیل این نماد در فرهنگ و اسطوره‌شناسی ایرانی دارد (تقوی، ۱۳۷۶، ص. ۱۵۶).

در قصه‌های حیوانات که با هدف تذکر و آموزش صفات اخلاقی روایت می‌شوند، شخصیت‌ها غالباً به‌صورت نمادین عمل می‌کنند. به‌عنوان نمونه، دهکردی در داستان «روبه مکار و شیر ساده‌لوح»، فراتر از یک حکایت ساده، تمثیلی ژرف از رابطه قدرت و روان‌شناسی فریب را به تصویر می‌کشد. در این داستان، شیر صرفاً یک شخصیت ساده‌لوح نیست، بلکه نماد قدرت مستعد غرور است که نقطه ضعف روانی او (نیاز به تأیید و برتری‌طلبی) زمینه سقوطش را فراهم می‌کند. روبه نیز با به‌کارگیری «هوش معطوف به نیرنگ» و با ایجاد رقابتی ساختگی با گذشتگان (پدر شیر)، این غرور را به

ابزاری برای نابودی حاکم تبدیل می‌کند. بنابراین، این روایت علاوه بر یادآوری عاقبت خودپسندی، هشدار اجتماعی به صاحبان قدرت درباره مشاوران چاپلوس و محکومیتی برای هوشی است که در خدمت منفعت‌طلبی کورکورانه قرار می‌گیرد و در نتیجه، بن‌مایه اخلاقی آن عمق و گستردگی بیشتری می‌یابد:

شیر قدرتمندی به‌عنوان سلطان جنگل در رفاه زندگی می‌کرد. روباه مکار و گرسنه‌ای که از دست شیر بدبخت شده بود، تصمیم گرفت با حيله او را از بین ببرد. با چرب‌زبانی و تملق، خود را به شیر نزدیک کرد و او را به بالای کوه برد. سپس با مقایسه شیر با پدرش (که ادعا می‌کرد از کوه‌ها می‌پریده)، شیر را تحریک کرد تا فاصله بین دو کوه را بپرد. شیر از غرور فریب خورد و با جهش به دره سقوط کرد و مُرد. روباه نیز با اطمینان از مرگ شیر، از گوشت او تغذیه کرد (دهکردی، ۱۴۰۲، ص. ۲۱).

در قصه «گنجشک فضول» عاقبت دخالت بی‌مورد در کارهای دیگران را گوشزد می‌کند. در دیگر قصه‌ها نیز چون «سبزه قبا، بلبل سرگشته منم، گنجشک فضول، پرنده آبی، مرغی که یک پا داشت»، پرندگان حضور دارند و در قصه‌های گرگ و بز، روباه مکار و حيله‌گر، شیرزاد و پیرزن، پیرزن و بزغاله گمشده‌اش حیوانات وحشی و اهلی به‌عنوان شخصیت‌هایی تأثیرگذار در قصه هستند. تحلیل دوگانه موتیف حیوانات در قصه‌های چهارم‌حال و بختیاری نشان می‌دهد که این قصه‌ها، از یک سو با به‌تصویر کشیدن حیوانات یاریگر، به دنبال تثبیت و اشاعه نظام ارزشی خود (پاکی، نجابت، هم‌زیستی با طبیعت) هستند و از سوی دیگر، با نمایش حیوانات حيله‌گر، فضایی برای بیان انتقاد، تابوشکنی و نمایش استراتژی‌های غیررسمی بقا ایجاد می‌کنند. این تقابل، قصه‌ها را از حالت آموزشی محض خارج می‌کند و به آن‌ها عمق روان‌شناختی و اجتماعی می‌بخشد.

تپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارمحال و بختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

۲-۲-۴. بن‌مایه (موتیف) سحر و جادو

قصه جادویی شامل داستان‌هایی است که حوادث و شخصیت‌های آن در یک دنیای غیرواقعی حرکت دارند، اما وقایع غیرطبیعی و غیرواقعی برای شخصیت‌های داستان کاملاً واقعی و معمولی هستند. «در این سرزمین رؤیایی، قهرمانان فروتن، دشمنان را می‌کشند، با شاهزاده خانم‌ها ازدواج می‌کنند و به پادشاهی می‌رسند» (Thompson, 1977, p.60). یکی از موجوداتی که در قصه‌های سحر و جادو بسامد بالایی دارد وجود دیو است. «در بینش اساطیری، دیوان معمولاً با جادو در پیوندند» (هینلز، ۱۳۹۳، ص. ۵۶). «در بیشتر قصه‌های مورد پژوهش دیو وجود دارد. دیوان، موجودی ناشناخته‌اند و معمولاً بسیار زشت و بدهیكل معرفی می‌شوند و بر اساس شاهنامه، دیوان موجوداتی پلید و اهریمنی هستند که مبارزه با آن‌ها نمودی چشمگیر دارد» (آیدنلو، ۱۳۸۸، ص. ۱۹۸). در پیشینه فرهنگی ایرانیان دیوان و پریان را موجوداتی اهریمنی می‌شناسند، اما مواردی نیز هست که پریان نقشی مثبت در زندگی انسان‌ها دارند و با عنوان‌های از زیبایی، باروری، پیوند با آب و خوبی‌ها معرفی می‌شوند. پری نیز تا قبل از دین زرتشت، از «زن- ایزدان» بود که ستایش می‌شد، ولی بعدها بر اثر عوامل اجتماعی، دین‌آوری و نوکشی‌ها و رواج ارزش‌های اخلاقی تازه، به صورت موجود زشت و اهریمنی ترسیم شد» (سرکاراتی، ۱۳۹۸، ص. ۲). در قصه، سبزه‌قبا، بی دل هوا خویشکاری‌ها و صف‌های منفی به نامادری جنی سبزه‌قبا نسبت داده شده است. گفتنی است که خصویت منفی تنها اختصاص به این قصه ندارد و در قصه‌های دیگری از این پژوهش چون قصه «بلبل سرگشته منم» و «سبزه‌قبا» نیز دیده می‌شود.

دو برادر که فرزند ندارند، از یک درویش سیب‌های جادویی می‌گیرند. برادر بزرگ‌تر صاحب دختری زیبا می‌شود، اما برادر کوچک‌تر پسری به نام سبزه‌قبا به شکل یک مار به دنیا می‌آید ... در شب عروسی، دختر کشف می‌کند که سبزه‌قبا در واقع جوانی زیباست که زیر پوست مار زندگی می‌کند. او به دختر هشدار می‌دهد که رازش را فاش نکند، اما دختر به مادرش می‌گوید و آن‌ها پوست مار را می‌سوزانند. با این کار، سبزه‌قبا ناپدید می‌شود دختر پشیمان، به جست‌وجوی او می‌رود (دهکردی، ۱۴۰۲، ص. ۱۸۹).

از موتیف‌های برجسته دیگر در قصه‌های سحر و جادو وجود درویش است. «تقریباً در تمام افسانه‌ها یک شخصیت کمکی و یاری‌دهنده، قهرمان را در حل چالش حمایت و یاری می‌کند که این شخصیت، به‌عنوان یاری‌گر شناخته می‌شود، البته این کمک همیشه جنبه جادویی و ماورائی ندارد» (خدیش، ۱۳۹۱، ص. ۱۱۶). در بسیاری موارد با نمونه‌هایی از تولدهای غیرطبیعی و غیرعادی در قصه‌های رایج در فرهنگ چهارم‌حال و بختیاری مشاهده می‌شود، در این قصه‌ها، بارداری با راهنمایی درویش و به کمک میوه سیب یا انار صورت می‌پذیرد. انار و سیب در اساطیر نماد باروری هستند، برای نمونه در قصه «تالنگ» «فرد ثروتمندی وجود دارد که هفت زن گرفت، ولی صاحب فرزند نمی‌شد در آخر به کمک درویش و دانه سیبی از تمامی زن‌هایش صاحب فرزند می‌شود» (لوریمر^۲، ۱۴۰۱، ص. ۷۴). در قصه «کره اسب سیاه»، سیبی که درویش برای علاج ناباروری می‌دهد، توسط زن جوان خانه و میشی که در آن‌جا بود خورده می‌شود و دو تولد غیرعادی رخ می‌دهد. «زن و گوسفند هر دو در یک لحظه فارغ شدند. زن یک بره زیبا و گوسفند یک پسر زیبا زایید. پسر چاق و چله و سرخ و سفید بود» (لیموچی، ۱۳۸۵، ص. ۲۱۹). همچنان که در مثال فوق نیز مشاهده شد، در برخی از قصه‌ها، بارداری با راهنمایی درویش و به کمک میوه سیب یا انار صورت

تپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارمحال و بختیاری... _____ اعظم ثابت‌قدم و همکار

می‌گیرد. در قصه «برادران طلایی» نیز شخص به کمک اناری که درویش به او می‌دهد صاحب فرزند می‌شود:

روزی روزگاری مردی به نام ملک‌احمد بود که هفت زن داشت، اما از هیچ‌کدام صاحب فرزندی نشده بود درویشی دست در جیب کرد و اناری بیرون آورد و به ملک‌احمد گفت: این را به جوان‌ترین زنت بده تا بخورد درویش رفت ملک‌احمد انار را به زنش داد و با همدیگر آن را خوردند. بعد از چند روز، او باردار شد. بعد از نه ماه و نه ساعت دو پسر (دوقلو) به دنیا آورد (لوریمر، ۱۴۰۱ ص. ۲۸).

در قصه‌های سحر و جادوی چهارمحال و بختیاری، جهان فراتر از واقعیت با شخصیت‌هایی چون دیو، درویش و غول بیابانی ترسیم می‌شود که هر یک نمادگرانی برای بیان کشمکش‌های درونی و اجتماعی این فرهنگ هستند. دیو، که عموماً در کوه‌ها و مکان‌های دورافتاده سکونت دارد، تنها نماینده یک هیولای خارجی نیست، بلکه تجسمی از تهدیدهای بیرونی علیه یکجانشینی، مالکیت و نظم اجتماعی ایل است. «برادر کوچک وقتی به ته چاه رسید صدای خرناس دیو که خوابیده بود را شنید» (آسمند، ۱۳۷۷، ص. ۱۳۰). غول بیابانی نیز که در فضای بی‌کران و غیرقابل کنترل بیابان ظاهر می‌شود، استعاره‌ای از خشونت طبیعت و ناشناخته‌های مسیر کوچ است. «مردی بود به نام رئیس رمضان که پینه‌دوز بود. روزی نشسته بود و دید یک غول بیابونی داره به طرفش می‌آید...» (فاضلی، ۱۳۹۷، ص. ۲۵۹). در مجموع، این سه شخصیت با نقش‌آفرینی در بستر جادو، به قصه‌ها عمق می‌بخشند و به گونه‌ای نمادین به دغدغه‌های اصیل جامعه بختیاری از جمله حفظ حریم جامعه در برابر بی‌نظمی، باور به کارکرد معنویت در زندگی مادی، و رویارویی با مخاطرات طبیعت پرداخته و جهان‌بینی خاص این فرهنگ را شکل می‌دهد.

۳-۲-۴. بن مایه سفر و کوچ

برای مردم چهارمحال و بختیاری، کوچ تنها یک جابه‌جایی فیزیکی نیست، بلکه هسته اصلی هویت و معناست که «کوچ‌نشینی و ده‌نشینی در ایران پیشینه‌ای هشت‌هزارساله دارد» (امان‌اللهی، ۱۳۸۳، ص. ۱۵۶). این تحرک جغرافیایی، استراتژی هوشمندانه‌ای برای هم‌زیستی پایدار با طبیعت و تقویم زیستی است. تاب‌آوری در مسیرهای ناشناخته، درسی زندگی‌ساز برای غلبه بر چالش‌هاست و این توانایی، آنان را به یکی از انعطاف‌پذیرترین جامعه‌های انسانی تبدیل کرده است. «کوچ‌نشینان، ایلات و عشایری هستند که متحرک و دام‌دارند و نظام قبیله‌ای دارند» (همان، ص. ۱۵۷). این تجربه زیستی در اسطوره‌ها و قصه‌هایشان نیز بازتاب یافته است. «سفر در قصه‌ها باری نمادین دارد، قهرمان در آن از طریق جست‌وجو در جهان خارج به هویت، آگاهی و درنهایت به استقلال لازم دست می‌یابد» (حسینی، ۱۳۹۴، ص. ۱۸). چنانکه قهرمان برای یافتن گمشده‌ای یا انجام کاری راهی سفر می‌شود و با گذر از مخاطرات، به گنجی مادی یا معنوی می‌رسد که برای بهبود کل ایل مفید است. «بیدل‌هوا با عزم راسخ راهی سفر شد، هفت سال در راه بود پس از تحمل سختی‌های بسیار، از صحراهای سوزان، کوهستان‌های پربرف و دریا‌های خروشان گذشت» (فاضلی دهکردی، ۱۴۰۲، ص. ۱۹۴). «با پیمودن دریاها و رودخانه‌ها نمادین می‌شود و انسانی که از این خان می‌گذرد، از مرحله‌ای از زندگی مادی پای به مرحله‌ای از زندگی معنوی می‌گذارد» (مدرسی، ۱۴۰۱، ص. ۴). جوزف کمبل این طرح را «کهن‌الگوی سفر قهرمان» نامیده است؛ الگویی جهان‌شمول که در آن قهرمان وطن را ترک می‌کند، با چالش‌ها روبه‌رو می‌شود، پیروز می‌گردد و با دستاورد و توانایی جدید بازمی‌گردد (Campbell, 1956, p. 49).

تیپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارم‌حال و بختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

جریان دزدیدن نارنج‌ای طلایی را به اطلاع پادشاه غرب برسانی ...» (دقیقیان، ۱۳۷۶، ص. ۹۹). «سفر پرخطر قهرمان به سرزمین‌های دور یا کشور معشوق، از بن‌مایه‌های کهن قصه‌های ایرانی است» (ذوالفقاری، ۱۳۹۷، ص. ۱۲۵). «در قلب هر داستان، کهن‌الگوی سفر قهرمان قرار دارد که یک الگوی انعطاف‌پذیر و قابل تطبیق است که می‌تواند بی‌نهایت شکل و ترتیب متفاوت از مراحل را در خود بگنجاند» (ویتلا، ۱۳۹۶، ص. ۹). ارزش‌های کوچ‌نشینی مانند تحرک جغرافیایی، تاب‌آوری و اهمیت مقصد را بازتاب می‌دهد. «نمادگرایی سفر بسیار غنی است و غالباً بازگوکننده جست‌وجوی جاودانگی و نماد تعالی است» (فخراییان، ۱۳۹۴، ص. ۲۰۷). پیوند ناگسستنی بین سفر اسطوره‌ای و کوچ واقعی، فراتر از یک استراتژی معیشتی، به یک فلسفه وجودی تبدیل می‌شود؛ فلسفه‌ای که در آن مسیر پرچالش کوچ، خود به مقصدی برای تکامل، تاب‌آوری و بازیابی پیوند انسان با طبیعت بدل می‌گردد، و مقصد نهایی چه در اسطوره و چه در واقعیت نماد رستگاری جمعی و تحقق آن امید دیرینی است که به کل این چرخه حیات، معنا می‌بخشد.

۵. نتیجه

یکی از شرق‌شناسان ایرانی به نام اولریش مارزلف قصه‌های ایرانی را براساس ویژگی‌های زبانی، مشخصات، و مضمون دسته‌بندی می‌کند. وی با ترکیب اسلوب غربی (روش آرنه تامپسون) با افسانه‌های ایرانی، چارچوبی علمی برای درک قصه‌های عامیانه ایران ایجاد کرد و نشان داد که این قصه‌ها چگونه هویت فرهنگی ایران را شکل داده‌اند. بررسی‌های انجام‌شده پژوهش حاضر نشان می‌دهد که مجموعه‌ی صد قصه برجسته چهارم‌حال و بختیاری، براساس الگوی طبقه‌بندی «تیپ‌های داستانی» مارزلف، در هفت گروه اصلی قابل دسته‌بندی هستند. این طبقات، بازتابی از تنوع موضوعی و

درون‌مایه‌ای قصه‌های این منطقه‌اند، دو طبقه «قصه‌های حیوانات» و «قصه‌های مرتبط با سحر و جادو» از نظر تعداد موتیف‌ها و تکرارپذیری، جایگاه برجسته‌ای دارند و همچنین از منظر کارکرد روایی و نمادپردازی نیز عمیق‌ترین لایه‌های معنایی را در خود جای داده‌اند. در میان این موتیف‌ها، برخی عناصر مانند «جادو، سفر، پاداش و حضور شخصیت‌هایی چون «دیو»، «غول»، «زن بابا»، «دختر/ پسر، فقیر/ ثروتمند» بیش از دیگر موارد تکرار شده‌اند. این بسامد بالا نه تنها می‌تواند نشان‌دهنده تأثیرپذیری از باورهای اساطیری و فرهنگ عامه منطقه باشد، بلکه احتمالاً بازتابی از دغدغه‌های اجتماعی و روان‌شناختی جامعه سنتی در قالب روایت‌های نمادین است.

پی‌نوشت‌ها

1. Marzolph
2. Lorimer & Lorimer

منابع

- آبوت، پ.، و والاس، ک. (۱۹۹۰). *جامعه‌شناسی زنان*. ترجمه م. نجم عراقی (۱۴۰۱). تهران: نشر نی.
- آسمند، ع.، و خسروی، ح. (۱۳۷۷). *افسانه‌های چهارم‌حال و بیختیاری*. چاپ نخست. شهرکرد: ایل.
- آیدنلو، س. (۱۳۹۳). *مشابهات حماسه ارمنی دلاوران ساسون و شاهنامه*. جستارهای ادبی (ادبیات و علوم انسانی سابق)، ۴۷(۲)، ۱-۴۱.
- امان‌اللهی بهاروند، ا. (۱۳۸۳). *زوال کوچ‌نشینی در ایران: یک‌جانشینی ایلات و عشایر*. مطالعات ملی، ۵(۱۷)، ۱۸۳-۱۵۵.

- تپ‌شناسی قصه‌های عامیانه چهارمحال و بختیاری... _____ اعظم ثابت‌قدم و همکار
- امینی‌زاده، ف.، و زرشناس، ز. (۱۳۹۷). طبقه‌بندی قصه‌های عامه در مجموعه هفت □ باستانی پاریزی. مطالعات ایرانی. دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر کرمان، ۱۷ (۳۳)، ۲۶-۳۲.
- ایرانی ارباطی، غ.، و خزایی، م. (۱۳۹۶). نمادهای جانوری فرّه در هنر ساسانی. نگره، ۱۲ (۴۳)، ۱۸-۲۹.
- پارسانسب، م. (۱۳۸۸). بن‌مایه: تعاریف، گونه‌ها، کارکردها... نقد ادبی، ۲ (۵)، ۷-۴۰. پاینده، ح. (۱۳۹۴). گشودن رمان. چاپ سوم. تهران: مروارید.
- پراپ، و. (۱۹۶۸). ریخت‌شناسی قصه‌های پریان. ترجمه ف. بدره‌ای (۱۳۹۷). تهران: توس.
- تقوی، م. (۱۳۷۶). حکایت‌های حیوانات در ادب فارسی. تهران: روزنه.
- حری، ا. (۱۳۹۶). الگوی نقش معرف کارکرد در قصه‌های عامیانه طنزآمیز ایرانی. فرهنگ و ادبیات عامه، ۶ (۲۰)، ۷۰-۴۹.
- حسینی، م. و شکیبی ممتاز، ن. (۱۳۹۴). روان‌شناسی اسطوره و داستان؛ رویکردی نوین در نقد ادبی. متن‌پژوهی ادبی، ۱۹ (۶۴)، ۲۹-۷.
- خدیش، پ. (۱۳۹۱). ریخت‌شناسی افسانه‌های جادویی. تهران: علمی و فرهنگی.
- ذوالفقاری، ح. (۱۳۹۷). ز بان و ادبیات عامه ایران. چاپ سوم. تهران: سمت.
- ذوالفقاری، ح. (۱۳۹۶). باورهای عامیانه مردم ایران. تهران: چشمه.
- سرکاراتی، ب. (۱۳۹۸). سایه‌های شکارشده. تهران: طهوری.
- شمیسا، س. (۱۳۸۲). سبک‌شناسی شعر. چاپ نهم. تهران: فردوس.
- فاضلی دهکردی، ی. (۱۴۰۲). قصه‌های بام ایران. شهرکرد: سامان دانش.
- فخرائیان، ر.، حسینی کازرونی، س.ا.، و حمیدی، س.ج. (۱۳۹۴). تحلیل نمادشناسانه قصه‌های عامیانه (با تأکید بر مجموعه گل به صنوبر چه کرد؟). مجله سبک‌شناسی نظم و نثر فارسی (بهار ادب)، ۳۰، ص ۲۱۷-۲۱۰.
- قنبری عدیوی، ع. (۱۳۹۱). فولکلور مردم بختیاری. شهرکرد: نیوشه.

کبیریان دهکردی، ر. (۱۴۰۲). *قصه‌های عامیانه مردم چهارمحال و بختیاری*. شهرکرد: دزیارت.

لوریمر، د. ل. ر.، و لوریمر، ا. ا. (۱۴۰۱). *قصه‌های بختیاری*. ترجمه سیده الهه رضوی و سیده صدیقه رضوی. شهرکرد: دزیارت.

لیموجی، ک. (۱۳۸۵). *افسانه‌های مردم چهارمحال و بختیاری*. تهران: آزان و پازی تیگر.
مارزلف، ا. (۱۹۸۴). *طبقه‌بندی قصه‌های ایرانی*. ترجمه کیکاووس جهاننداری (۱۳۹۱). تهران: سروش.

مدرسی، ف. (۱۴۰۱). *فرهنگ توصیفی نقد و نظریه‌های ادبی*. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

مستوفی، ح. ا. (۱۳۶۳). *تاریخ گزیده*. به اهتمام ع. نوایی. تهران: امیرکبیر.
میرصادقی، ج. (۱۳۷۲). *ادبیات داستانی*. چاپ دوم. تهران: مؤسسه فرهنگی ماهور.
میرصادقی، ج. (۱۳۷۶). *عناصر داستان*. تهران: سخن.

هینلز، ج. ر. (۱۹۷۵). *شناخت اساطیر ایران*. ترجمه م. ح. باجلان فرخی (۱۳۹۳). تهران: اساطیر.
یاحقی، م. ج. (۱۳۸۸). *فرهنگ اساطیر و اشارات داستانی در ادبیات فارسی*. چاپ اول. تهران: سروش.

ویتایلا، ا. (۱۳۹۶). *اسطوره و سینما کشف ساختار اسطوره‌ای در ۵۰ فیلم به یادماندنی*. ترجمه محمد گذرآبادی. تهران: هرمس.

Reference

- Abbott, P., & Wallace, C. (1990). *The sociology of women* (translated by M. Najm Iraqi). Ney Publishing.
- Amanollahi Baharvand, S. (2000). The decline of nomadism in Iran. *Quarterly Journal of National Studies*, 2(6), 221.
- Aminizadeh, F., & Zarshenas, Z. (2018). Classification of folk tales in the Haftvā d Bastā ni collection of Paris. *Iranian Studies, Faculty of*

تپ‌شناسی قصه‌های عامیانهٔ چهارمحال و بختیاری... اعظم ثابت‌قدم و همکار

Literature and Humanities, Shahid Bahonar University of Kerman, 17(33), 26-32.

- Asmand, A., & Khosravi, H. (1998). *Folk Tales of Chaharmahal and Bakhtiari (1st ed.)*. Shahr-e Kord: Il.
- Aydenlou, S. (2014). Parallels between the Armenian epic "Daredevils of Sassoun" and the Shahnameh. *Literary Essays (Formerly Literature and Humanities)*, 47(2), 1-41.
- Campbell, J. (1956). *The hero with a thousand faces*. Meridian Books.
- Fakhraian, R., Hosseini Kazerouni, A., & Hamidi, J. (2015). Symbolic analysis of folk tales (With emphasis on the collection "What Did the Flower Do to the Sycamore?"). *Journal of Stylistics of Persian Prose and Poetry (Bahar-e Adab)*, 30.
- Fazeli Dehkordi, Y. (2023). *Tales from the roof of Iran*. Saman-e Danesh.
- Ghanbari Adivi, A. (2012). *Folklore of the Bakhtiari people*. Niush-e.
- Harri, A. (2018). The pattern of the trickster's role in Iranian humorous folk tales. *Culture and Folk Literature*, 6(20), 49-70.
- Hinnells, J. R. (1975). *Persian mythology* (translated by M. H. Bajlan Farrokhi,). Asatir.
- Hosseini, M., & Shakibi Momtaz, N. (2015). *The psychology of myth and story; A new approach in literary criticism*. Literary Text Research.
- Iran-Arbati, G., & Khazaei, M. (2017). Animal symbols of Xwarrah (Farrah) in Sassanid art. *Negareh*, 12(43), 18-29.
- Kabirian Dehkordi, R. (2023). *Folk Tales of the Chaharmahal and Bakhtiari People*. Shahrekord: Dezpart.
- Khodish, P. (2012). *Morphology of magical fairy tales*. Elmi va Farhangi.
- Limouchi, K. (2006). *Legends of the people of Chaharmahal and Bakhtiari*. Anzan & Pazi Tigr.
- Lorimer, D. L. R., & Lorimer, E. O. (2022). *Bakhtiari tales* (translated by S. E. Razavi & S. S. Razavi). Dazpart.
- Marzolph, U. (1984). *Typologie des Persischen Volksmärchens* [Classification of Persian Folktales] (translated by K. Jahandari). Soroush.
- Mirsadeghi, J. (1993). *Fiction literature* (2nd ed.). Mahour Institute of Culture.
- Mirsadeghi, J. (1997). *Elements of story*. Sokhan.
- Modarresi, F. (2022). *Descriptive dictionary of literary criticism and theories*. Institute for Humanities and Cultural Studies.

- Mostowfi, H. A. (1984). *Tarikh-e Gozideh*. Amirkabir.
- Parsa-Nasab, M. (2009). Motif: definitions, types, functions. *Literary Criticism*, 2(5), 7-40.
- Payandeh, H. (2015). *Opening the novel* (3rd ed.). Morvarid Publishing.
- Propp, V. (1968). *Morphology of the folktale* (translated by F. Badre'i). Toos Publications.
- Sarkarati, B. (2019). *The hunted shadows*. Tahouri.
- Shamisa, S. (2003). *Stylistics of poetry* (9th ed.). Ferdows.
- Taghavi, M. (1997). *Animal tales in Persian literature*. Rowzaneh.
- Thompson, S. (1977). *The folktale*. University of California Press.
- Witilla, A. (2017). *Myth and cinema: Discovering mythical structures in 50 memorable films* (translated by M. Gozarabadi). Hermes.
- Yahaghi, M. J. (2009). *Dictionary of myths and fictional allusions in Persian literature* (1st ed.). Soroush.
- Zarrinkoub, A. (1951). *Sokhan Magazine*, 5(12), 920-925.
- Zolfaghari, H. (2016). *Popular beliefs of the Iranian people* (4th ed.). Cheshmeh.
- Zolfaghari, H. (2018). *Iranian folk language and literature* (3rd ed.). Samt.